

Lietuvos gyventojų subjektyvus saugumo suvokimas išorinių grėsmių kontekste

INGRIDA GEČIENĖ

Socialinių inovacijų institutas

Santrauka. *Pastaraisiais metais besikeičianti Lietuvos geopolitinė aplinka neišvengiamai daro įtaką subjektyviam šalies gyventojų saugumo suvokimui. Remiantis 2014 m. atlikto kiekybinio ir kokybinio tyrimo rezultatais straipsnyje nagrinėjama, koks yra Lietuvos žmonių subjektyvus saugumo suvokimas išorinių grėsmių aplinkybėmis ir kokią įtaką šis suvokimas daro žmonių pasirenkamoms išgyvenimo strategijoms. Atlikto tyrimo duomenų analizė gerokai išplečia Barrio Buzano išskirtų pagrindinių, tarpusavyje glaudžiai susijusių, saugumo sektorių grėsmių individo lygmenyje aprašymus. Šalies gyventojų suvokiamos grėsmės labai priklauso nuo konkrečios vieno ar kito laikotarpio politinės, ekonominės, socialinės, ekologijos ir išorinių grėsmių situacijos. Pakitus aplinkybėms, vieno ar kito saugumo sektoriaus padidėjusios grėsmės gali išstumti svarbiausiomis laikomas grėsmes arba įtraukti naujų, anksčiau nereflektuotų grėsmių. Nors paprastai žmonėms yra svarbiausias individualus saugumo lygmuo, pakitusi situacija gali suaktualinti tiek nacionalinio, tiek tarptautinio lygmens saugumo suvokimą, priversdama peržiūrėti požiūrį į kylančias išorines grėsmes ir atsaką į jas.*

Raktažodžiai: *subjektyvus saugumas, grėsmės, išgyvenimo strategijos.*

Įvadas

Dėl Rusijos ir Ukrainos konflikto 2014 m. pasikeitus Lietuvos geopolitinei situacijai, atsirado poreikis išsiaiškinti Lietuvos visuomenės saugumo suvokimo pokyčius išorinių grėsmių akivaizdoje. Nuo valstybės atkūrimo Lietuvos socialinių mokslų atstovai nuolat siekia įvertinti šalies gyventojų subjektyvaus saugumo situaciją, tačiau iki šiol daugiausia dėmesio buvo skiriama politiniams, ekonominio ir socialinio saugumo aspektams¹, mažiau – viešojo saugumo

¹ Šiems saugumo aspektams buvo skirta atskira Nacionalinė mokslo programa „Socialiniai iššūkiškai nacionaliniam saugumui“, tačiau nė viename jos tyrime nebuvo nagrinėjamas karinis saugumo aspektas („Nacionalinės mokslo programos „Socialiniai iššūkiškai nacionaliniam saugumui“ baigiamoji ataskaita“ 2014).

aspektui (Dobryninas, Gaidys 2004; Vileikienė 2010), dar mažiau – ekologiniam aspektui (Rinkevičius 2002). Vienintelis tyrimas, be kitų subjektyvaus saugumo aspektų, apimantis ir karinį išorinių grėsmių aspektą, buvo atliktas D. Janušauskienės ir J. Novagrockienės 2002 m. Jame buvo analizuojami visuomenės apklausų ir interviu vidaus ir išorės saugumo klausimais duomenys. Tuo metu respondentams gerokai svarbesnės buvo grėsmės, keliančios pavojų šalies vidaus, o ne išorės saugumui – pagal pateikiamus straipsnyje 1998 m. tyrimo duomenis, 95 proc. visų apklaustų gyventojų manė, kad nė viena užsienio valstybė nekelia pavojaus Lietuvos išorės saugumui, atitinkamai išorės saugumo problemą nurodė tik 0,9 proc. respondentų (Janušauskienė, Novagrockienė 2003, 282–283). Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą ir NATO, daugiau mokslinių tyrimų apie išorinių grėsmių suvokimą nebuvo atliekama.

Pastaraisiais metais stipriai besikeičianti Lietuvos geopolitinė padėtis verčia iš esmės peržiūrėti grėsmes Lietuvos gyventojų saugumui, skiriant didesnę dėmesį karinio saugumo aspektams. Jei 2012 m. DELFI užsakymu atliktame tyrime dauguma gyventojų (60,1 proc.) vis dar laikėsi nuomonės, kad Lietuvai nekyla jokių grėsmių, ir tik 18 proc. apklaustųjų manė, kad iš Rusijos visgi kyla grėsmė („Apklausa: realių grėsmių Lietuvai nėra, o jei bus – mus apgins NATO?“, Delfi.lt), tai 2014 m. taip pat DELFI užsakymu atliktas tyrimas parodė, kad 54,5 proc. gyventojų įsitikinę, jog Lietuvos nepriklausomybei yra iškilusi reali grėsmė, ir tik dalis apklaustųjų laikosi nuomonės, kad grėsmė iškilo pastaruoju metu; kiti manė, kad problemų šiuo klausimu turėjome visuomet („Rusijos agresija prieš Ukrainą Lietuvos piliečiams atskleidė nemalonią tikrovę: priešas – už vartų“, Delfi.lt). Tais pačiais 2014 m. ERGO užsakymu atlikto tyrimo rezultatai parodė, kad po įvykių Ukrainoje daugiau nei pusė respondentų (55 proc.) nerimauja dėl karinio konflikto Lietuvos teritorijoje, panaši dalis (54 proc.) baiminasi, kad Lietuva gali netekti politinio ir ekonominio suvereniteto („Apklausa: pusė lietuvių – su neramiomis mintimis apie karinius konfliktus“, alfa.lt).

Šio straipsnio tikslas – išnagrinėti, koks yra Lietuvos žmonių subjektyvus saugumo suvokimas išorinių grėsmių kontekste ir kokią įtaką šis suvokimas daro žmonių pasirenkamoms išgyvenimo strategijoms. Straipsnyje daugiausia remiamasi Barrio Buzano (Barry Buzan) saugumo samprata ir skiriamais penkiais pagrindiniais saugumo sektoriais: kariniu, politiniu, ekonominiu, socialiniu bei aplinkosauginiu. Empirinių straipsnio pagrindą sudaro 2014 m. rudenį atlikto žvalgomojo mokslo tyrimo „Lietuvos gyventojų nuomonė apie Lietuvos gynybą ir saugumą“ kiekybiniai ir kokybiniai duomenys². Pirmoje

² Tyrimas atliktas VŠĮ Baltijos pažangių technologijų instituto Eksperimentinės mokslinių tyrimų laboratorijos „Mokslo pieva“ iniciatyva. Tyrimui vadovavo straipsnio autorė Ingrida Gečienė, kokybinius interviu atliko ir tyrimo ataskaitą parengė tyrime dalyvavusios socialinių mokslų studentės: Milda Petravičiūtė, Ringailė Šlapšinskaitė, Raminta Stankutė, Živilė Marija Vaicekuskaitė, Šarūnė Zabitaitė. Tyrimo ataskaitą galima rasti internete adresu: <http://mokslopieva.lt/wp-content/uploads/2015/02/Lietuvos%20gyventoju%20nuomone%20apie%20Lietuvos%20gynyba%20ir%20sauguma.pdf>.

straipsnio dalyje nagrinėjamas Lietuvos gyventojų požiūris į saugumą, jų minimos aktualiausios grėsmės, nuomonė apie Lietuvos visuomenės ir karšto apsaugos sistemos pasirengimą šalies gynybai. Antroje straipsnio dalyje analizuojama subjektyvaus saugumo suvokimo įtaka gyventojų pasirenkamoms išgyvenimo strategijoms, jų požiūris į galimybę prisidėti prie šalies gynybos.

Subjektyvaus saugumo teoriniai aspektai

Ilgą laiką saugumo sąvoka daugiausia buvo siejama su tarptautiniu ir nacionaliniu šalių saugumu, tačiau XX a. pabaigoje atkreiptas dėmesys į individo lygmens saugumo analizę. Vieną didžiausių akstinių saugumo sąvokai permąstyti davė Barrio Buzano knyga „Žmonės, valstybės ir baimės“ (Williams 2012, 4). Joje Buzanas skiria tarptautinį, nacionalinį ir individo saugumo lygmenis (vertikali saugumo sąvokos dinamika) bei penkis pagrindinius tarpusavyje glaudžiai susijusius saugumo sektorius: karinį, politinį, ekonominį, socialinį ir aplinkosaugos (horizontali saugumo sąvokos dinamika) (Buzan 1997, 52, 60).

Kaip teigia Buzanas, „individas reprezentuoja galutinį nedalomą vienetą, kuriam gali būti taikoma saugumo sąvoka“ (Buzan 1997, 69). Saugumas individo lygmenyje bendriausia prasme gali būti skirstomas į objektyvųjų (apsisaugojimas nuo pavojų) ir subjektyvųjų saugumą (saugumo jausmas), be to, „subjektyvaus saugumo jausmas ar tikrumas nebūtinai siejasi su tikru saugumu“ (Buzan 1997, 70). Šis perskyrimas, pasak Buzano, yra naudingas siekiant „vengti nagrinėti saugumą, kaip objektyvią duotybę ir pabrėžti, kad saugumas yra apibrėžiamas veikėjų ir šiuo atžvilgiu yra subjektyvus“ (ten pat). Visgi pats žodis „subjektyvus“, kaip pažymi autorius, nėra visai adekvatus, kadangi „saugumas nėra dalykas, apie kurį individas nusprendžia vienas pats“, – tai socialiai konstruojamas suvokimas (Buzan, Wæver, Wilde 1998, 31).

Pasak Barrio Buzano, „saugumas gali būti laikomas laisve nuo grėsmių ir visuomenės bei valstybės gebėjimas išlaikyti savo nepriklausomą identitetą ir funkcinį vientisumą, atsakant į, jų manymu, priešiškus pokyčius. Saugumo minimumas (angl. *bottom line*) yra išlikimas, tačiau tai kartu įtraukia ir susirūpinimą išgyvenimo sąlygomis“ (Buzan 1991, 432). Toks saugumo apibrėžimas implikuoja du esminius jo aspektus: egzistencinių grėsmių suvokimą ir atsaką į jas. Kadangi saugumas neatsiejamai susijęs su realiomis ir įsivaizduojamomis grėsmėmis, jo analizė neišvengiamai apima pačių grėsmių nagrinėjimą. Šios grėsmės gali kilti visuose penkiuose Buzano išskirtuose saugumo sektoriuose; jas aptardamas Buzanas daugiausia dėmesio skiria tarptautinio ir nacionalinio lygmens grėsmėms (Buzan 1991; Buzan 1997, 52). Individo saugumo lygmens grėsmes autorius plačiau komentuoja tik ekonominiame, socialiniame ir iš dalies politiniame sektoriuose. Individo lygmens ekonominis saugumas apibrėžiamas „kaip garantuotas priėjimas prie pagrindinių žmogaus gyvenimo reikmių (maistas, vanduo, būstas, švietimas). Peržengus šį minimumą, ekonominio saugumo idėja įsipainioja į labai politizuotus debatus apie užimtumą,

pajamų paskirstymą ir gerovę“ (Buzan 1997, 297). Socialinė sritis, pasak autoriaus, gali kelti individui keturių pagrindinių tipų grėsmes: fizinės (skausmas, sužeidimas, mirtis), ekonomines (nuosavybės atėmimas ar sunaikinimas, darbo ar naudojimosi išteklių galimybių atėmimas), teisių (įkalinimas, pilietinių teisių paneigimas) ir statuso (viešas pažeminimas). Be to, „šių grėsmių tipai nėra vienas kitą paneigiantys, nes vienas (sužeidimas) gali puikiai sąlygoti kitą (darbo praradimą)“ (ten pat, 71). Visgi tenka atkreipti dėmesį, kad toks skirstymas nėra tikslus, nes išvardintas grėsmes gali kelti ne tik socialinė sritis, bet ir kiti Buzano skirti saugumo sektoriai. Pavyzdžiui, fizinės grėsmės gali kelti karinis (sužalojimai ir mirtis karinės agresijos atveju), politinis (valdžios fizinis susidorojimas su protestų dalyviais), ekonominis (fizinis išsekimas ir didelė ligų tikimybė skurdo atveju) bei aplinkosaugos (ekologinių katastrofų sąlygoti sveikatos pažeidimai) saugumo sektoriai.

Tarp individų ir valstybės taip pat gali kilti tarpusavio grėsmė. Viena vertus, „individai ar subvalstybinės grupės pačios gali virsti nacionalinio saugumo problema“, turint omenyje, kad „pasikėsinimai, teroristai, separatistai, maištininkai ir revoliucionieriai kelia pavojų valstybei“ (Buzan 1997, 87–89). Kita vertus, „individai susiduria su daugybe grėsmių, kurios tiesiogiai ar netiesiogiai kyla iš valstybės“; šios politinio sektoriaus grėsmės gali būti „sugrupuotos į keturias pagrindines kategorijas: kylančias iš įstatymų priėmimo ir taikymo; kylančios iš tiesioginio valstybinio administravimo ar politinio veiksmo prieš individą ar jų grupę; išplaukiančios iš kovos dėl valstybės mechanizmo kontrolės ir tos, kurios kyla dėl valstybės išorinės saugumo politikos“ (Buzan 1997, 79). Pagal šią logiką, individų saugumas yra „neatskiriamai susipynęs su valstybės saugumu“, tačiau, pasak autoriaus, „nei nacionalinis, nei tarptautinis saugumas negali būti redukuotas iki individualaus saugumo lygmens“ (Buzan 1997, 73, 91). Šiuo atžvilgiu nacionalinio lygmens grėsmių negalima tiesiogiai perkelti į individo lygmenį ir tikėtis, kad jos bus tapačiai suvokiamos. Todėl lieka neaišku, visgi kokios individo lygmens grėsmės kyla Buzano išskirtuose penkiuose saugumo sektoriuose. Tad viena iš Buzano teorinių prielaidų plėtotės individualaus saugumo srityje kryptių būtų grėsmių nurodymas atskirai kiekviename saugumo sektoriuje. Atsižvelgiant į tai, kad subjektyvus grėsmių suvokimas priklauso nuo visuomenės ir laikmečio, nes istorinė patirtis ir jos sąlygotos įvairios „baimės lengvai užtemdo racionalų mąstymą ir skatina tam tikroms grėsmėms teikti didesnę prioritetą“ (Buzan 1997, 186), svarbu tirti šį suvokimą ir jo pokyčius šalyje.

Kadangi apibrėžime Buzanas saugumą tiesiogiai siejama su išlikimu³, tai antrasis saugumo aspektas yra susijęs su atsaku į suvokiamas grėsmes išlikimui. Toks saugumo susiejimas su išlikimu, pasak Buzano, suteikia pagrindą tyrinėti saugumą ne tik tradiciniuose kariniame ir politiniame, bet ir kituose jo skiriamuose sektoriuose – ekonominiame, socialiniame bei aplinkosaugos, nes jie taip pat kelia grėsmę išlikimui (Buzan, Wæver, Wilde 1998, 27). Pats Buzanas

³ Saugumą su išlikimu sieja ne tik Buzanas, bet ir kiti tyrėjai. Pavyzdžiui, Rolandas Paris „grėsmės saugumui“ sąvoką apibrėžia kaip tam tikrą grėsmės išlikimui tipą (Paris 2001, 98).

daugiausiai tyrinėja tarptautinio ir nacionalinio lygmens saugumą, todėl aptardamas atsaką į grėsmes, jis daugiausiai dėmesio skiria toms pagalbos priemonėms, kurių imasi valstybė, siekdama užkirsti grėsmėms kelią (Buzan, Wæver, Wilde 1998, 21). Pagal šią logiką individo lygmenyje atsakas į suvokiamas grėsmes apima pačių individų veiksmus ir strategijas siekiant išlikti. Pasak Buzano, nors valstybė yra pagrindinis „saugumo atskiram individui šaltinis“, individai patys „gali daug ką nuveikti, kad sustiprintų savo saugumą“, jie taip pat „gali kurti ar jungtis į įvairias organizacijas dėl saugumo sustiprinimo“ (Buzan 1997, 69, 87–88). Šiuo atžvilgiu praplečiant Buzano teorines prielaidas būtų galima nagrinėti, ne tik kokias grėsmes savo saugumui mato individai, bet ir kokias išlikimo strategijas jie kuria grėsmių akivaizdoje.

Nors pats Buzanas individo saugumo lygmens plačiau netyrinėjo, jo įžvalgos suteikė didelį postūmį subjektyvaus saugumo studijoms. Dėmesio individualaus saugumo lygmeniui dėka palaipsniui formuojasi žmonių saugumo (angl. *human security*) tyrimų teoriniai pagrindai ir aiškėja poreikis nustatyti pačių žmonių suvokiamas grėsmes jų saugumui, iširti, kiek tos grėsmės yra potencialios ar realios, kaip skirtingos visuomenės grupės suvokia grėsmes ir kokias kuria išgyvenimo strategijas, kaip subjektyvus grėsmių ir saugumo suvokimas priklauso nuo kintančių politinių, socialinių, ekonominių ir kitų aplinkybių (*United Nations Development Programme* 1994; *Human Security Now* 2003; Tadjbakhsh & Chenoy 2007; *Human Security Approaches and Challenges* 2008; Kerr 2013; Hampson 2013; Schnabel 2014). Tačiau reikia atkreipti dėmesį, kad šių tyrimų teoriniai pagrindai buvo formuojami geopolitinių grėsmių atžvilgiu santykinai ramiu laikotarpiu⁴, todėl karinio sektoriaus grėsmių analizė lieka tokių tyrimų paribuose⁵, nors teoriškai jos ir nėra

⁴ Pastaruoju metu saugumo studijos pagrįstai kritikuojamos kaip vis dar išskirtinai tarptautinių santykių mokslo sritis; be to, tiriama išskirtinai Vakarų išsivysčiusių valstybių mokslininkų ir taikoma išskirtinai Vakarų valstybėms. Pasak Williamso, siekiant suprasti šiuolaikinę saugumo dinamiką, saugumo problemų kompleksiskumą bei tarpusavio sąsajas, nebepakanka vien tarptautinių santykių mokslo tyrimų, reikia daugelio humanitarinių, socialinių ar net gamtos ir technologijos mokslų indėlio. Pavyzdžiui, masinio naikinimo ginklų, terorizmo ir pan. keliamų grėsmių tyrimai apima psichologijos dimensiją, medicinos, biologijos ir aplinkosaugos žinias, tiriant interneto saugumą reikia kompiuterinio programavimo ir technologijų žinių ir t. t. (Williams 2013, 5).

⁵ Pavyzdžiui, su pirmuoju esminiu žmonių saugumo problemos iškelimu siejamoje Jungtinių Tautų plėtros programos (toliau – JTTP) 1994 žmogaus socialinės raidos ataskaitoje teigiama, kad „per ilgai saugumo sąvoka buvo siejama su potencialiais konfliktais tarp šalių“, „darbo saugumas, pajamų saugumas, sveikatos saugumas, aplinkosauginis saugumas, kriminalinis saugumas – tai keliantys susirūpinimą žmonių saugumu dalykai visame pasaulyje“ (JTTP 1994, 3). Remiantis šia nuostata, grėsmės žmonių saugumui ataskaitoje suskirstytos į septynias pagrindines kategorijas: ekonominis saugumas (pvz., gyvenimas neskurstant), maisto saugumas (pvz., galimybė naudotis maisto ištekliais), sveikatos saugumas (pvz., priemonės sveikatos apsauga, apsauga nuo ligų), aplinkosaugos saugumas (pvz., apsauga nuo aplinkos užterštumo), asmeninis (angl. *personal*) saugumas (fizinis saugumas nuo kankinimų, karo, kriminalinių nusikaltimų, smurto, narkotikų naudojimo, savijudybių ir pan.), bendruomenės saugumas (pvz., tradicinės kultūros išsaugojimas ir etninių grupių išlikimas), politinis saugumas (pvz., naudojimasis pilietinėmis ir politinėmis teisėmis, gyvenimas bei politinės sprespaudos) (JTTP 1994, 24–33).

atmetamos (Paris 2001, 98). Kadangi karinio sektoriaus grėsmių analizės individo lygmenyje teoriniai pagrindai žmonių saugumo tyrimuose dar nepakankamai išplėtoti, tai šiame straipsnyje daugiau remiamasi pirmine Buzano saugumo samprata. Tikimasi, kad atlikta analizė paskatins karinio sektoriaus grėsmių tyrimus individo lygmenyje.

Subjektyvaus saugumo žvalgomojo tyrimo metodika

Straipsnyje remiamasi 2014 m. rudenį atlikto žvalgomojo mokslinio tyrimo „Lietuvos gyventojų nuomonė apie Lietuvos gynybą ir saugumą“ kiekybiniais ir kokybiniais duomenimis. Reprezentatyvią Lietuvos gyventojų apklausą keliomis saugumo ir gynybos temomis atliko Visuomenės nuomonės ir rinkos tyrimų centras „Vilmorus“ 2014 m. spalio 3–12 d. Iš viso buvo apklausti 1004 aštuoniolikos metų ir vyresni Lietuvos gyventojai. Apklausos būdas – kiekybinis interviu respondento namuose. Respondentų atrankos metodas – daugiapakopė tikimybinė atranka. Šešiais subjektyviojo saugumo srities klausimais buvo siekiama išsiaiškinti, kiek turint omenyje šių dienų geopolitinius įvykius (Rusijos ir Ukrainos konfliktą) respondentai jaučiasi saugūs Lietuvoje, kokia jų nuomonė apie Lietuvos visuomenės (t. y. žmonių), Lietuvos krašto apsaugos sistemos ir Lietuvos valstybės pasirengimą su NATO pagalba atremti prieš agresiją, ko trūksta, kad Lietuvos krašto apsaugos sistema galėtų atremti prieš agresiją, ar respondentai sutiktų tiesiogiai finansiškai paremti Lietuvos kariuomenę, jei ne – tai dėl kokių priežasčių, ar jie patys eitų ginti Lietuvos, jei prasidėtų karas (ar užsirašytų savanoriu, dirbtų ligoninėse ir pan.).

Siekiant geriau išsiaiškinti, kaip žmonės argumentuoja savo atsakymus į kiekybinius klausimus, ir iširti į kiekybinę apklausą nepatekusius nuomonės apie saugumą ir gynybą aspektus, buvo paimti 22 pusiau struktūruoti interviu. Atrenkant informantus buvo laikomasi kuo didesnės įvairovės principo: interviu imti iš vyrų ir moterų, miesto ir kaimo gyventojų, įvairaus išsilavinimo ir amžiaus žmonių. Interviu klausimyną sudarė 8 klausimų grupės (iš viso 82 klausimai); šiame straipsnyje panaudoti atsakymai į trijų grupių klausimus:

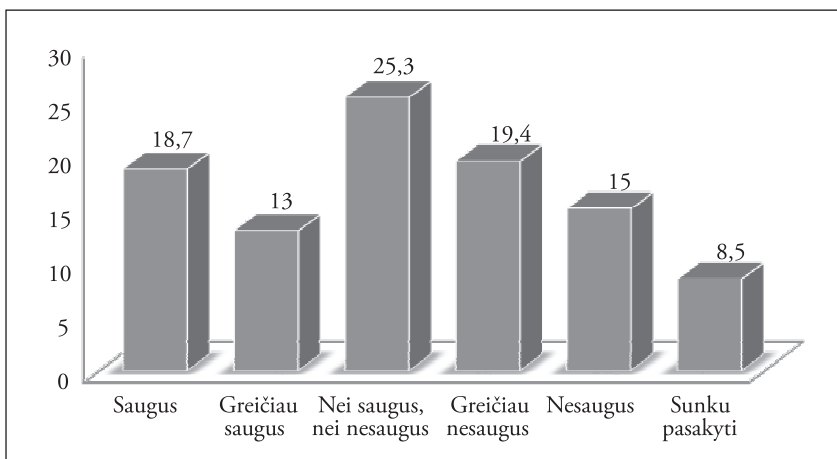
- asmens saugumas (ar respondentai gyvena saugiai, kas sukelia jų saugumo / nesaugumo jausmą, ar pasikeitė jų saugumo jausmas po įvykių Ukrainoje ir pan.);
- valstybės saugumas (kokia respondentų nuomonė apie dabartinę Lietuvos saugumo situaciją, kokios grėsmės kyla Lietuvos saugumui, kas atsakingas už šalies saugumą, kas jį silpnina, kaip patys respondentai prisidėtų prie Lietuvos gynybos ir saugumo, ir pan.);
- numatomi veiksmai ir strategijos iškilus karo grėsmei (ar respondentai priklauso kokiai nors su šalies saugumu susijusiai organizacijai, ar ruošiasi galimiems neramumams, kokių veiksmų imtųsi iškilus karo grėsmei, ar eitų

pagal išgales ir įsitikinimus ginti savo šalies arba ar padėtų ją ginti iškilus karinei grėsmei ir pan.).

Lietuvos gyventojų požiūris į saugumą šių dienų geopolitinių įvykių kontekste

Kiekybinio tyrimo metu apklausos dalyvių buvo klausiama, ar jie jaučiasi saugiai, kaip vertina visuomenės ir krašto apsaugos sistemos pasirengimą gynybai, ko trūksta, kad Lietuvos krašto apsaugos sistema būtų visiškai pasirengusi atremti priešo agresiją, ar patys asmeniškai būtų linkę finansiškai paremti Lietuvos kariuomenę ir ar eitų ginti Tėvynės, jeigu prasidėtų karas.

Bendriausias subjektyvus saugumo rodiklis yra respondentų nurodomas saugumo jausmas. Atsižvelgiant į šių dienų geopolitikos įvykius (Rusijos ir Ukrainos konfliktą) saugūs ar greičiau saugūs jaučiasi 31,8 proc. apklausos dalyvių, nei saugūs, nei nesaugūs – 25,3 proc., o nesaugūs ar greičiau nesaugūs – 34,5 proc. respondentų (žr. 1 pav.). Atsakymą, jog jaučiasi nesaugiai ar greičiau nesaugiai, dažniau rinkosi apklausoje dalyvavusios moterys, vyresnio amžiaus (daugiau nei 50-ies metų) respondentai, turintys mažesnes pajamas ir mažesnę nei aukštąjį išsilavinimą bei gyvenantys mažesniuose miestuose bei kaimo vietovėse.

1 PAV. ATSIŽVELGIANT Į ŠIŲ DIENŲ GEOPOLITIKOS ĮVYKIUS (RUSIJOS IR UKRAINOS KONFLIKTĄ), AR JŪS JAUČIATĖS SAUGUS LIETUVOJE?

Kokybiniai interviu leido giliau pažvelgti, kodėl respondentai rinkosi vienokius ar kitokius atsakymus. Vienas bendriausių gautų atsakymų buvo toks: jei kalbame apie išorinį saugumą, saugumo jausmas „apskritai yra iliuzija, tai jeigu mes žiūrėtume iš šandieninės tendencijos, kas apskritai vyksta pasaulyje,

negalim jaustis saugūs apskritai niekad“ (vyras, 21 m., nedidelis miestas). Saugumo pojūtį informantai daugiausiai sieja su asmeniniu saugumu: „pasitikėjimas savo aplinka, komfortas, tikėjimas ateitimi, stabilumas“ (vyras, 31 m., didmiestis); „jeigu turi namus, pajamas, jei viskas gerai šeimoje, aplinkoje, kur gyveni, tai viskas gerai, yra saugu, jautiesi saugus“ (moteris, 48 m., nedidelis miestelis). Kiti savo saugumą sieja su įvykiais šalies viduje – „turtinga šalis yra ir saugi šalis, nes didžiausios grėsmės, mano nuomone, yra visada šalies viduje – nepatenkinti joje gyvenimu piliečiai“ (moteris, 76 m., kaimo vietovė).

Kokybinis tyrimas parodė, kad (pasitelkiant Buzano skirtus saugumo sektorius) informantai saugumo jausmo trūkumą visų pirma sieja su politinėmis, ekonominėmis bei socialinėmis grėsmėmis, tik dalis jų pirmiausia pamini karinę grėsmę. Nė vienas informantas šiame tyrime nepaminėjo aplinkosaugos sektoriaus grėsmių.

Kalbėdami apie politines grėsmes, informantai mini politinius valdžios žaidimus, partijų rietenas („jei mažiau tų politinių partijų būtų, tai jos kažkaip mažiau pjautųsi ir žmonėms būtų lengviau gyventi“ (vyras, 55 m., didmiestis); „politikų rietenos, nepasidalinimai, nesusišnekėjimai, partijų grobstymai“ (moteris, 48 m., nedidelis miestelis); „nesutarimai visokie valstybės galvų“ (moteris, 80 m., kaimo vietovė)), valdžios kompetencijos ir pasirengimo trūkumą („neapgalvoti tie jų įstatymai“ (vyras, 55 m., didmiestis)), valdžios simpatijas Rusijai („labai valdžia susiskaldžiusi ir [...] jeigu mūsų valdžia pakryptų į Rusiją, tai būtų didžiausia grėsmė mums, iš vidaus“ (moteris, 55 m., nedidelė gyvenvietė)).

Kalbėdami apie ekonomines grėsmes respondentai nurodo blogą ekonomikos būklę, materialius trūkumus, netikrumą dėl darbo, finansinį nesaugumą („kai tavo kiekvieną dieną apriboja, negali sau leisti, pavyzdžiui, nusipirkti kažko, [...] kažką reikia dėliotis pagal tai, koks mano finansinis saugumas, kai žinai, kad kitą dieną bankas nebankrutuos ir tu turėsi savo materialinę gerovę“ (vyras, 23 m., kaimo vietovė)), energetinį nesaugumą („esam energetiškai pažeidžiami“, „mes prisuksim jums kokias ten dujas, patrupinsim jūsų energetiką ir žiūrėsime, ar jūs išgyvensit su savo malkom ir durpėm. [...] daugiau ne kariniu [būdu] bando mus paveikt, bet energetiniu“ (moteris, 55 m., nedidelė gyvenvietė)).

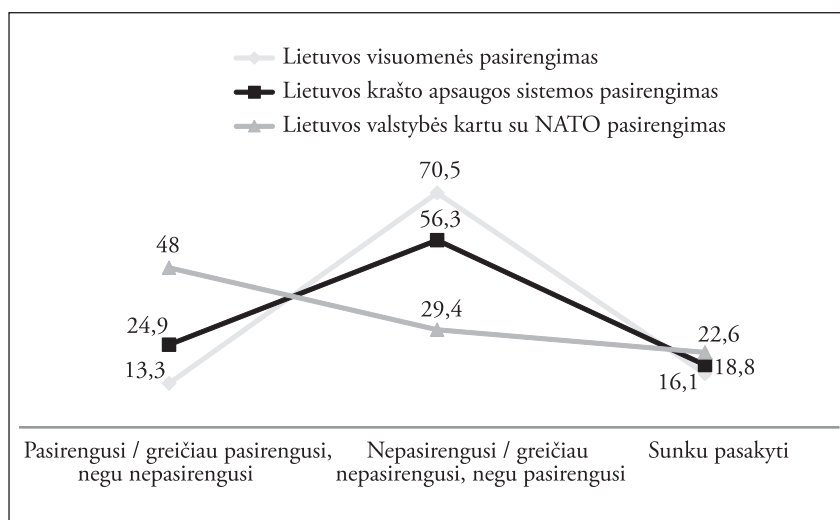
Iš socialinių grėsmių respondentai mini sunkias ligas, prastą sveikatos apsaugą, žmonių tarpusavio santykių blogėjimą, nusikalstamumą ir smurtą artimoje aplinkoje, emigraciją, mažėjantį gimstamumą („tautos mažėjimą ir išvykimą į užsienį (moteris, 76 m., kaimo vietovė)), visuomeninio sąmoningumo ir patriotiškumo trūkumą („tautinio patriotinio ugdymo stoka“ (vyras, 23 m., kaimo vietovė); „deja [yra] labai daug tų žmonių tamsių, kurie norėtų viską gauti lengvai ir už dyką, ir jie gali pasiduot tam Rusijos glėbiui, aš ir bijau, kad jie parsiduos už pensijas Rusijos mokamas, atiduos viską už litą“ (moteris, 55 m., nedidelė gyvenvietė); „klausiau vieno bičiulio, kuris išvykęs į Norvegiją dirbti juodo darbo, sakau: „O tu eitum ginti Lietuvą?“, sako: „Ne“. Staiga

supranti, kad visas tas patriotizmas, kurį turi, tai nebūtinai žmonės kiti tą patį išgyvena ir tą jausmą turi. [...] nėra taip, kad visi šimtu procentų stotų mūru“ (moteris, 35 m., nedidelė gyvenvietė)).

Kalbėdami apie karinį saugumą informantai visų pirma nurodo šias grėsmes: Ukrainos konfliktą („kad neatsitiktų taip, kaip ukrainiečiams ir mums“ (moteris, 80 m., kaimo vietovė)), buvimą „buferiniu Pabaltijo valstybių bloku“ (vyras, 31 m., didmiestis), mažą ir silpną valstybę („esame per maži, kad galėtume kažką pasipriešinti“ (moteris, 48 m., nedidelis miestelis); „bus taip, kaip susitars didžiosios šalys. [...] ne mūsų šaliai nuspręst, kadangi esam labai maža šalis, ir mes jokios įtakos pasaulyje neturim ir neturėsime“ (vyras, 65 m., didmiestis)), „dideli ir stiprūs kaimynai, [...] kurie vis grasina“ (moteris, 80 m., kaimo vietovė), propagandą, informacijos karus, infiltruotus kitos šalies žmones („kibernetinės atakos, informacinis karas, kai skleidžiama įvairi dezinformacija, bandoma supriešinti piliečius vienais ar kitais klausimais (moteris, 24 m., didmiestis)).

Tiriamieji teigė, jog jiems karinio saugumo jausmą palaiko Lietuvos narystė ES ir NATO, stiprėjanti kariuomenė, vykstantys kariniai mokymai ir panašūs veiksniai: „iš NATO atsiūsta yra daug kariuomenės, kariškių, daug technikos atvartyta, didelės pajėgos yra skirtos mūsų saugumui. Dabar jaučiuos, kad saugiau yra“ (moteris, 80 m., kaimo vietovė).

Kiekybinės apklausos dalyvių teiraujantis apie pasirengimą Tėvynės gynimui, didžioji dalis (70,5 proc.) respondentų teigia manantys, jog Lietuvos visuomenė šiandien tam yra nepasirengusi, ir tik 13,3 proc. respondentų mano, kad pasirengusi, o likusiems sunku ką pasakyti (žr. 2 pav.).

2 PAV. KOKS LIETUVOS VISUOMENĖS, LIETUVOS KRAŠTO APSAUGOS SISTEMOS, LIETUVOS VALSTYBĖS SU NATO PAGALBA PASIRENGIMAS KRAŠTO GYNYBAI?

Šiek tiek geriau vertinamas Lietuvos krašto apsaugos sistemos pasirengimas: 56,3 proc. apklaustųjų įsitikinę, jog pasirengimo ginti šalį stinga, o 24,9 proc. mano, kad jis yra pakankamas. Dalis kokybinio tyrimo dalyvių buvo linkę teigti, jog nacionalinis saugumas – visų piliečių bei institucijų bendra atsakomybė („kiekvienas iš mūsų, nes armija yra iš žmonių ir kiekvienas turi prisidėti prie to. Ne prezidentas, ne ministras, būtent tai, kaip žmonės supranta, kiek jie nori prisidėti prie šio saugumo“ (moteris, 21 m., nedidelis miestas)), kita dalis atsakomybę už saugumą buvo linkę priskirti vyriausybei, politikams ar kokioms nors konkrečioms institucijoms. Svarbu pabrėžti, kad vertindami Lietuvos valstybės pasirengimą krašto gynybai su NATO pagalba, kiekybinio tyrimo respondentai nusiteikę gerokai optimistiškiau – net 48 proc. apklaustųjų mano, kad jis yra pakankamas. Visgi dalis kokybinio tyrimo dalyvių teigia, kad šalies gynyba priklauso ne vien nuo NATO: „kodėl čia visi turi manyti, kad mus apgins NATO, turim ir patys prisidėti ir patys gintis“, „čia nei NATO, nei kas mums nepadės, jeigu šaudysim vienas į kitą“ (moteris, 76 m., kaimo vietovė).

Manančių, kad Lietuva nepakankamai pasirengusi gynybai, buvo paprašyta pasakyti, ko stinga, kad Lietuvos krašto apsaugos sistema būtų visiškai pasirengusi atremti priešo agresiją. Dažniausiai respondentai minėjo ginkluotės (54,9 proc.), didesnės nuolatinės kariuomenės (49,9 proc.), didesnio karių rezervo (44,2 proc.), visuomenės valios priešintis ir kariuomenės palaikymo (32,6 proc.) bei kariuomenės vadovų kompetencijos (29,2 proc.) stoką. Atviraime klausime papildomai buvo paminėti dar keli dalykai, kurių trūksta: finansavimo, praktinio pasiruošimo ir motyvacijos kariams.

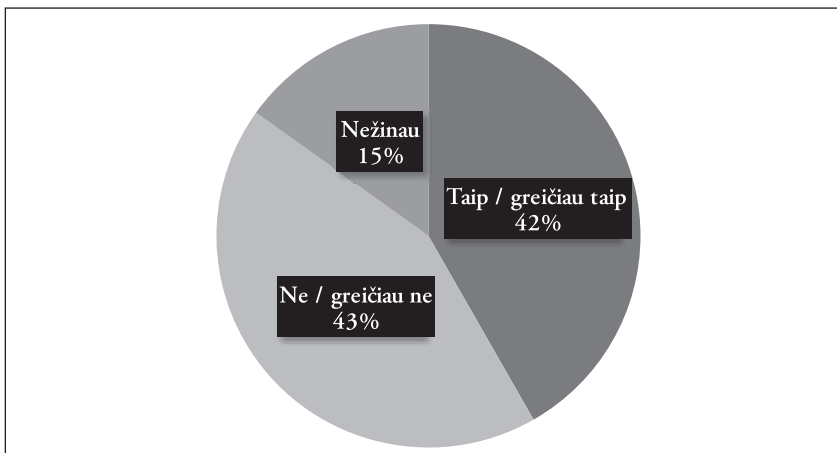
Teiginiui, kad norint užtikrinti savo valstybės saugumą, labai svarbu kuo greičiau padidinti Lietuvos krašto apsaugos sistemos finansavimą, pritarė beveik kas antras respondentas (47,1 proc.). Be to, pritarimas nepriklauso nuo skirtingų demografinių charakteristikų: amžiaus, išsilavinimo, socialinės padėties ar pajamų šeimos nariui. Visgi paklausus, ar sutiktų patys tiesiogiai finansiškai paremti Lietuvos kariuomenę, tik 36,5 proc. respondentų atsakė, kad sutiktų, 51,5 proc. – nesutiktų, 12 proc. nežinojo, ar sutiktų. Dažniausiai minėtos tokios tiesioginės finansinės paramos Lietuvos kariuomenei formos: 17,4 proc. respondentų sutiktų paremti paskirdami 2 proc. sumokamų mokesčių, 10,8 proc. sutiktų paremti tik tuo atveju, jei visas lėšas galėtų skirti labai konkrečiam tikslui ir 7,7 proc. sutiktų pervesti tam tikrą sumą į tikslinį paramos fondą.

Vyresnio amžiaus (daugiau nei 50-ies metų) respondentai, turintys mažesnes pajamas ir žemesnį nei aukštąjį išsilavinimą bei gyvenantys mažesniuose miestuose ar kaimo vietovėse, yra ne taip linkę tiesiogiai finansiškai paremti Lietuvos kariuomenę. Dažniausiai respondentai minėjo tokias priežastis, kodėl nesutiktų finansiškai paremti Lietuvos gynybos sistemos: 59,4 proc. apklauskos dalyvių teigė neturį pakankamai pinigų, 25,9 proc. – ir taip moką mokesčius valstybei, 15,5 proc. – netikį, kad skirtą paramą Krašto apsaugos ministerija panaudotų tikslingai, pagal paskirtį, o 11,6 proc. – maną, kad piliečių skiriama

parama būtų per menka, kad iš esmės pagerintų situaciją. Kokybinių interviu dalyviai nurodė ir kitą priežastį – nusivylimą dabartine valdžia („Dabar aš asmeniškai – aš neprisidėčiau. [...] Todėl, kad mane 1991 m. apgavo dabartinė valdžia. [...] Dingo pasitikėjimas valdžia ir tuo pačiu nėra tikslo. [...] Aš neturiu tiek pinigų, kad prisidėčiau, nes mane ant 40 tūkst. litų šita gerbiamoji valdžia apvogė. Šita valstybė jau mane apvogė. Aš kabutėse jau prisidėjau“ (vyras, 65 m., didmiestis)).

Subjektyvaus saugumo suvokimo įtaka gyventojų pasirenkamoms išgyvenimo strategijoms

Siekiant ištirti, kokią įtaką subjektyvus saugumo suvokimas daro Lietuvos gyventojų pasirenkamoms išgyvenimo strategijoms, šiame straipsnyje aptariamos karinio saugumo sektoriaus keliamos grėsmės, kadangi apie jų įtaką numanomiems veiksams ir jų strategijoms yra mažiausiai žinoma. Siekiant sužinoti, kokios yra Lietuvos gyventojų nuostatos dėl jų įsitraukimo į šalies gynybą, kiekybinio tyrimo dalyviams buvo užduotas klausimas, ar jie eitų ginti Lietuvos, jei prasidėtų karas. Į šį klausimą teigiamai atsakė 41,7 proc. respondentų (žr. 3 pav.). Palyginti su prieš ketverius metus atliktos apklausos duomenimis, kai savo šalį ginti žadėjo 29,8 proc. respondentų („Visuomenės nuomonės tyrimas šalies saugumo ir gynybos klausimais“, Spinter.lt), pasiryžusių ginti Tėvynę padaugėjo 11,9 proc.

3 PAV. AR PATYS EITUMĖTE GINTI LIETUVOS, JEI PRASIDĖTŲ KARAS?

Dažniausiai tokį atsakymą rinkosi vyrai, aukštąjį išsilavinimą, didesnes pajamas turintys, jaunesnio amžiaus (mažiau nei 50-ies metų) respondentai,

taip pat moksleiviai ir studentai, didžiųjų Lietuvos miestų gyventojai. Kokybinio tyrimo dalyviai vyrai taip pat buvo ryžtingiau nusiteikę imtis ginklo ir ginti šalį: „eičiau į karinį dalinį [...] ir pareikalaučiau ginklo. Nors šaudmenis panešiočiau, kažkaip prisidėčiau“ (vyras, 55 m., didmiestis). Jei dėl sveikatos negali kovoti ginklu, tai prisidėtų bent intelektualiai: „kovosiu intelektualiai, nes fiziškai nieko negaliu padaryti. [...] jeigu negali daryti veiksmu, tada gali daryti žodžiu, rašyti straipsnius, skatinti visuomenę“ (vyras, 23 m., nedidelis miestas). Dalis moterų taip pat eitų ginti tėvynės, kas kaip gali: „aš eičiau kariaut, močiuotė virtų arbatą, darytų sumuštinius. Visaip – kas ką gali, tas tą daro“ (moteris, 55 m., nedidelė gyvenvietė).

2014 m. naujienų portalo DELFI užsakytoje apklausoje buvo pateiktas klausimas, kokią strategiją respondentai pasirinktų realios karinės grėsmės atveju. Dauguma apklausos dalyvių (51,2 proc.) pasiliktų savoje šalyje, bet ieškotų būdų apsisaugoti ir apsaugoti šeimą, 19,3 proc. kovotų, 18,2 proc. emigruotų, o 11,3 proc. dar nežino, kaip elgtųsi. Pasiliktų savoje šalyje vyresni nei 45 m. respondentai, kovotų daugiausia 25–35 m. apklaustieji vyrai, didmiščių gyventojai. Jauniausi respondentai ir moterys tokioje situacijoje dažniau norėtų emigruoti („Rusijos agresija prieš Ukrainą Lietuvos piliečiams atskleidė nemalonią tikrovę: priešas – už vartų“, Delfi.lt).

Daugelis kokybinio interviu dalyvių į klausimą, kokių veiksmų imtųsi šalyje prasidėjus karui ar išgirdę pavojus signalą, tiksliai negalėjo atsakyti. Kai kurie teigė, kad emigruotų („realiai tai gal bėgčiau, o po to grįžčiau, jei viskas būtų gerai. Į Ameriką kokią“ (moteris, 30 m., nedidelis miestelis)), kiti eitų kovoti ar teiktų pagalbą medicinos korpuse ir pan. („eičiau turbūt į kokį karo medicinos [dalinį], ką nors ten pagelbėt“ (moteris, 55 m., nedidelė gyvenvietė)), dar kiti yra pasiryžę paremti kariuomenę finansiškai. Beveik visi respondentai vieningai teigė, jog valdžia nepakankamai informuoja apie tai, ką piliečiai pirmiausia turėtų daryti karinės grėsmės atveju.

Tik turintys karo patirties vyresni žmonės ir sukarintoms organizacijoms priklausantys bei karinę tarnybą atliekantys informantai paminėjo kelias praktines veiksmų strategijas: „jeigu staigiai užpultų, prasidėtų bombardavimai, šaudymai, tai aišku savaime, kad pirmieji veiksmai būtų slėptis slėptuvėse. [...] Reiktų pirmiausiai žiūrėti, ar jie [žmonės] gyvi, kai praeis šaudymo banga, žiūrėti, ar yra gyvų, ar sužeistų, ir jiems padėti“ (moteris, 80 m., kaimo vietovė), „eičiau į parduotuvę apsipreikinti, sukaupčiau atsargas“ (vyras, 65 m., didmiestis); „iš karto skambinčiau į savo dalinį, akademiją, žiūrėčiau, ką toliau reiktų daryti. [...] jeigu ten sproginai, jeigu arti tavęs, tai ir priedangos ieškotum, kur pasislėpti“ (vyras, 21 m., nedidelis miestas), „pirmiausiai turbūt bandyčiau susisiekti su Šaulių sąjunga ir prašyčiau rekomendacijų. Kiti veiksmai būtų šeimos perkėlimas iš miesto į užmiestį ir maisto medžiagų aprūpinimas. [...] įsijungčiau televiziją ir kitas informavimo priemones, kuriomis galėčiau sužinoti, kas tiksliai vyksta“ (moteris, 24 m., didmiestis).

Išvados

Tyrimo duomenų analizė gerokai išplečia Buzano pagrindinių saugumo sektorių grėsmių individo lygmenyje sąrašą Lietuvos kontekste. Kariniam sektoriui priskiriamos šios grėsmės: kaimyninėse šalyse kylantys kariniai konfliktai, karinės agresijos galimybė iš stiprių kaimyninių šalių, menkos savo šalies galimybės atremti karinę agresiją dėl geografinės padėties ir demografinių pajėgumų, propaganda ir informaciniai karai. Politinio sektoriaus grėsmės: politiniai valdžios žaidimai, partijų nesutarimas, valdžios kompetencijų ir pasirengimo trūkumas, valdžios atsisakymas demokratinėse vertybėse. Ekonominio sektoriaus grėsmės: bloga ekonominė būklė, neužtikrinta materiali gerovė ir darbas, finansinis ir energetinis nesaugumas. Socialinio sektoriaus grėsmės: sveikatos problemos, prasta sveikatos apsauga, nusikalstamumas ir smurtas artimoje aplinkoje, emigracija, mažėjantis gimstamumas, žmonių tarpusavio santykių pablogėjimas, visuomenės sąmoningumo ir patriotiškumo trūkumas.

Šalies gyventojų suvokiamos grėsmės labai priklauso nuo konkrečių vieno ar kito laikotarpio politinių, ekonominių, socialinių, ekologinių aplinkybių ir išorės grėsmių. Tai, kad tyrimo dalyviai nereflektuoja ekologijos sektoriaus grėsmių, rodo šiame sektoriuje esant mažesnę įtampą. Ekologinė nelaimė (sprogimas atominėje elektrinėje, kenksmingų medžiagų išsiliejimas ir pan.) gali pakeisti subjektyvų svarbiausių grėsmių suvokimą. Taip karinis konfliktas Ukrainoje stipriai pakeitė Lietuvos gyventojų požiūrį į karinio saugumo sektoriaus grėsmes ir galimą atsaką į jas – gyventojų požiūrį į krašto gynybą, savo dalyvavimą joje ir išgyvenimo strategijas.

Net ir atsižvelgiant į šių dienų geopolitinius įvykius (Rusijos ir Ukrainos konfliktą), pirmiausia tyrimo dalyviai saugumo pojūtį sieja su asmeniniu saugumu, mažiau – su saugumu šalies viduje, dar mažiau – su tarptautinio saugumo lygmeniu. Tai patvirtina Novagrockienės ir Janušauskienės atliktos analizės išvada, kad „paprastiems žmonėms individualus saugumas yra žymiai svarbesnis lygmuo“ (Novagrodskienė, Janušauskienė 2003, 297). Vis dėlto nuodugnesnė kokybinių apklausų analizė atskleidžia, kad žmonėms nesvetimas ir rūpestis tarptautiniu saugumu, jei išskyla išorinės karinio sektoriaus grėsmės. Tokiu atveju dėl atsako į išorines grėsmes ne tik suteikiama pasitikėjimo valdžios institucijoms, bet ir susitelkiama stiprinti visuomenės solidarumą bei patriotiškumą, ryžtamasi asmeniškai prisidėti prie šalies gynybos.

Gauta 2015 04 20
Priimta 2015 06 18

Literatūra

- Brauch, H. G. 2011. “Concepts of Security Threats, Challenges, Vulnerabilities and Risks.” In *Coping with Global Environmental Change, Disasters and Security*, eds. H. G. Brauch et al. Prieiga internete: <http://www.springer.com/978-3-642-17775-0> [žiūrėta 2015 03 02].
- Buzan, B. 1991. “New Patterns of Global Security in the Twenty-First Century.” *International Affairs* 67 (3): 431–451.
- _____. 1997. *Žmonės, valstybės ir baimė*. Vilnius: Eugrimas.
- Buzan, B., Wæver, O., Wilde, J. 1998. *Security: A New Framework for Analysis*. London: Lynne Rienner Publishers.
- Dobryninas, A., Gaidys, V. 2004. *Ar saugi Lietuvos visuomenė?* Vilnius: Lietuvos Respublikos Seimas, Jungtinių Tautų Vystymo programa.
- Hampson, F. O. 2013. “Human Security.” In *Security Studies: An Introduction*, ed. P. D. Williams, 279–294. Oxon, New York: Routledge.
- Human Security Approaches and Challenges* 2008. UNESCO. Prieiga internete: <http://unesdoc.unesco.org/images/0015/001593/159307e.pdf> [žiūrėta 2015 03 10].
- Human Security Now* 2003 (Final report). New York: Human Security Commission. Prieiga internete: <http://www.unocha.org/humansecurity/chs/finalreport/English/FinalReport.pdf> [žiūrėta 2015 03 21].
- Janušauskienė, D., Novagrockienė, J. 2003. „Lietuvos gyventojų požiūrio į saugumą analizė“. In *Lietuvos metinė strateginė apžvalga 2002*, 277–298. Prieiga internete: http://vddb.laba.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:J.04-2003-ISSN_1648-8016.V_2002.PG_277-298/DS.002.0.01.ARTIC [žiūrėta 2015 03 03].
- Kerr, P. 2013. “Human Security.” In *Contemporary Security Studies*, ed. A. Collins, 104–116. Oxford: Oxford University Press.
- Nacionalinės mokslo programos „Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui“ baigiamoji ataskaita* 2014.
- Paris, R. 2001. “Human Security: Paradigm Shift or Hot Air?” *International Security* 26 (2): 87–102.
- Rinkevičius, L. 2002. „Rizikos bei dvigubos rizikos visuomenės teorija ir jos taikymas sociologinei Lietuvos visuomenės raidos diagnostikai“. *Sociologija. Mintis ir veiksmai* 2: 108–114.
- Schnabel, A. 2014. “The Human Security Approach to Direct and Structural Violence.” *Operationalizing Human Security: Concept, Analysis, Application*, eds. A. Schnabel, Y. Pedrazzini, 17–26. Prieiga internete: <http://www.dcaf.ch/Publications/Operationalizing-Human-Security-Concept-Analysis-Application> [žiūrėta 2015 02 15].
- Tadjbakhsh, S., Chenoy, A. 2007. *Human Security: Concepts and Implications*. London and New York: Routledge.
- United Nations Development Programme* 1994. *Human Development Report*. New York: Oxford University Press.
- Vileikienė, E. 2010. „Viešojo saugumo problemos Lietuvos ir Europos Sąjungos kontekste“. *Socialiniai pokyčiai eurointegracijos procese* 2, 123–134. Vilnius: Lietuvos socialinių tyrimų centras.
- Williams, P. D., ed. 2013. *Security Studies: An Introduction*. Oxon, New York: Routledge.

Interneto šaltiniai:

- „Apklausa: pusė lietuvių – su neramiomis mintimis apie karinius konfliktus“, alfa.lt. Paskelbta 2014 09 22. Prieiga internete: <http://www.alfa.lt/straipsnis/809053/apklausa-puse-lietuviu-su-neramiomis-mintimis-apie-karinius-konfliktus> [žiūrėta 2015 04 30].
- „Apklausa: realių grėsmių Lietuvai nėra, o jei bus – mus apgins NATO?“, Delfi.lt. Paskelbta 2012 11 23. Prieiga internete: <http://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/apklausa-realiu-gresmiu-lietuvai-nera-o-jei-bus-mus-apgins-nato.d?id=60063003> [žiūrėta 2015 04 25].
- „Rusijos agresija prieš Ukrainą Lietuvos piliečiams atskleidė nemalonią tikrovę: priešas – už vartų“, Delfi.lt. Paskelbta 2015 01 13. Prieiga internete: <http://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/rusijos-gresme-priverte-suprasti-nemaloniatiesa.d?id=66883848> [žiūrėta 2015 04 10].
- „Visuomenės nuomonės tyrimas šalies saugumo ir gynybos klausimais“, Spinter.lt. Paskelbta 2014 04 14. Prieiga internete: <http://www.spinter.lt/site/lt/vidinis/menuop/9/home/publish/NjAyOzk7OzA> [žiūrėta 2015 03 30].

INGRIDA GEČIENĖ

Subjective Perception of Security by the Lithuanian People in the Context of External Threats

Summary

In recent years, Lithuania's changing geopolitical environment inevitably affected the subjective perception of the security by the population. According to the conducted quantitative and qualitative research in 2014, the article examines Lithuanian people's subjective perception of external threats in the security context and the impact of this perception on the people's survival strategies. The data analysis significantly extends Barry Buzan's descriptions of individual security level threats in the main security sectors: military, political, economic, societal, and environmental. Perceived threats by the country's population is highly dependent on the specific political, economic, social, environmental and the situation of external threats of the time. When the context changes, the threats of one or another sector can be replaced by threats that are more important or can include new, previously unknown threats. Although most people are concerned most with an individual security level, the change of the situation could put forward both national and international level of security awareness and force us to review approaches to emerging external threats and responses to them.

Keywords: *subjective security, threats, survival strategies.*